

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

معاونت آموزش

اداره امتحانات کتبی

بسمه تعالی

امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۹۰

پاسخنامه

پایه :	۲	موضوع :	نحو ۳
تاریخ :	۹۰/۳/۲۱	ساعت :	۱۸

نام کتاب: شرح ابن عقیل، از باب اعمال المصدر تا باب التصریف

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریفی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آفر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریفی ۲ نمره)

تستی:

* یرفع نعم و بئس وما جرى مجراها مضمراً يفسره مُمَيَّرٌ.

۱. کدام گزینه نمی‌تواند شاهد مثال برای عبارت بالا باشد؟ ج ۲/۱۶۲

أ. إن تبدو الصدقات فِعْمًا هـ ب. بئس للظالمين بدلاً ج. نعم الرجل رجلاً زيداً ■ د. عَلِمَ رَجُلًا زَيْدٌ

۲. لا يبدل بدل الكلّ من الكلّ إلّا إذا اقتضى الإحاطة والشمول. ج ۲/۲۵۰

أ. النكرة من المعرفة ب. المعرفة من النكرة ج. الظاهر من ضمير الحاضر ■ د. الضمير الغائب من الظاهر

۳. کدام یک از کلمات زیر منصرفند؟ ب ۲/۳۳۰، ۳۳۲، ۳۲۷، ۳۳۱

أ. طلحة ب. نوح ■ ج. جوارِ د. أصبهان

۴. عبارت «ثالث ثلاثة» به چه معناست؟ الف ۲/۴۱۵

أ. یکی از سه تا ■ ب. سومین آن سه تا

ج. سه تا و ثلاثة برای تأکید آمده است د. سه تا سه تا (یعنی نه تا)

تشریحی:

۱. دلیل هریک از عبارات مشخص شده را بنویسید.

كفعله اسم فاعل في العمل
إن كان عن مضيّه بمَعزَلٍ
واجرُز أو أنصب تابع الذي انخفص
كُمُبَغْي جَاهٍ ومالاً مَنْ نَهَضَ

مورد اول: چون اسم فاعل به دلیل شباهت به فعل مضارع عمل می‌کند و این در صورتی است که زمانش حال یا استقبال است. (۲/۱۰۶)

مورد دوم: جز به دلیل تبعیت از اعراب لفظی و نصب به دلیل: ۱. تبعیت از اعراب محلی؛ ۲. یا مفعول به برای فعل مقدر. (به هر کدام از دو لیل

(۱ و ۲) اشاره شود صحیح است) (۲/۱۱۹)

۲. هر عبارت ویژگی کدام حرف عطف است؟

أ. اختصّت بأنّها يعطف بها حيث لا يكتفى بالمعطوف عليه

ب. يشترط في المعطوف بها أن يكون بعضاً ممّا قبله وغاية له في زيادة ونقص

ج. إذا لم يتقدّم عليها همزة التسوية ولا همزة مغنية عن «أى» فهي تفيد الإضراب كَبَل

د. اختصّت بأنّها تعطف ما لا يصلح أن يكون صلة على ما يصلح أن يكون صلة

أ. واو ۲/۲۲۷ - ب حتی ۲/۲۲۹ - ج. أم منقطعه ۲/۲۳۱ - د. فاء ۲/۲۲۸

۳. چهار شرط از شرایط فعلی را بنویسید که صیغه تعجب از آن ساخته می‌شود. ۱۵۴

۱. ثلاثی باشد. ۲. متصرف باشد. ۳. معنای آن قابل تفضیل باشد. ۴. تام باشد. ۵. غیر منفی باشد. ۶. صفت مشبّه آن بر وزن «أفعل» نباشد.

۴. هر کدام از کلمات مشخص شده، از جهت اعراب و بناء چند حالت می‌توانند داشته باشند؟ آن حالات را بنویسید.

أ. یا حسین ابن علی: ج. مبنی بر ضم و مبنی بر فتح ص ۲۶۱

ب. یا زید ابن اُخینا: ج. منصوب ص ۲/۲۶۶

ج. یا عبدالله و زید: ج. مبنی بر ضم ص ۲۶۷

د. یا ابن اُمّ (به معنای: ای پسر مادرم): ج. مکسور و مفتوح ص ۲۷۵

۵. مثال مناسب هر عبارت را پیدا کنید.

أ. وَ مَا مِنَ الْمَنْعُوتِ وَ النَّعْتِ عَقِلَ يَجُوزُ حَذْفُهُ ب. وَ اسْتَغْمَلُوا أَيْضاً كُلَّ فَاعِلَةٍ مِنْ عَمٍّ فِي التَّأْكِيدِ مِثْلَ النَّافِلَةِ

ج. وَ نَعْتُوا بِجُمْلَةٍ مَنكَرًا فَأَعْطِيَتْ مَا أُعْطِيَتْهُ خَبَرًا د. فَأُولَئِكَ الْعُطْفِ مِنْ وَفَاقِ الْمَتَّبِعِ مَا مِنْ وَفَاقِ الْمَتَّبِعِ النَّعْتِ وَلِي

۱. أَحَبَّ الصَّلَوَاتِ النَّافِلَاتِ كُلَّهِنَّ ۲. أَنْ اَعْمَلَ سَابِغَاتِ ۳. وَ اتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ

۴. رَأَيْتُ النَّاسَ عَامَّتَهُمْ ۵. مَرَرْتُ بِرَجُلَيْنِ عَالِمٍ وَ جَاهِلٍ ۶. تَوَقَّدَ مِنْ شَجَرَةٍ مَبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ

أ. ۲ ج ۲ ص ۲۰۵ ب. ۴ ج ۲ ص ۲۰۸ ج. ۳ ج ۲ ص ۱۹۵ د. ۶ ص ۲/۲۲۰

۶. أ. دو تفاوت از تفاوت‌های «اختصاص» و «ندا» را بنویسید.

ب. شاهد مثال باب اختصاص را در بین مثال‌های زیر پیدا کرده، آن را توضیح دهید.

إِيَّاكَ وَالشَّرَّ نَحْنُ الْعَرَبُ أَسْخَى النَّاسِ أَحَاكَ وَالْإِحْسَانَ إِلَيْهِ

أ. ۱. اختصاص بدون حرف ندا به کار می‌رود بر خلاف ندا. ۲. با «ال و لام» به کار می‌رود بر خلاف ندا. ۳. قبل از آن باید چیزی بیاید بر خلاف ندا.

ب. مثال دوم. در این مثال، با کلمه «العرب» منظور از ضمیر «نحن» بیان شده است. (ص ۲/۲۹۸)

۷. چهار مورد از مواردی را که واجب است بر سر جزا «فاء» بیاید، بنویسید.

اول: ماضی غیر متصرف. دوم: ماضی غیر مقرون به قد. سوم: امر (جمله انشائیّه). چهارم: فعل مقرون به سین و سوف. پنجم: فعل منفی به ما یا لن.

ششم: جمله اسمیه. ۲/۳۷۶ و ۳۷۵

* فسرّها سیبویه بآنّها حرف لما كان سيقع لوقوع غيره وفسرها غيره بآنّها حرف امتناع لامتناع.

۸. أ. عبارت فوق درباره کدام کلمه است؟ ب. عبارت «حرف امتناع لامتناع» را در قالب مثال توضیح دهید.

أ. حرف «لو» ص ۳۸۵

ب. امتناع شرط را می‌فهماند و از آن امتناع جواب فهمیده می‌شود؛ پس در مثل «لو قام زيد لقتل» می‌فهمیم که «زيد» نایستاد پس من هم نایستادم.

۹. موارد خواسته شده را بنویسید.

أ. جمع «قاضي» ب. تنبيه «عصا»

ج. جمع «فتاة» د. جمع «مصطفى»

جواب: أ. قَاضٍ. ب. عَصَوَانِ. ج. فَتَيَاتٍ. د. مُصْطَفَوْنَ ص ۴۴۳ تا ۴۴۸ (تذکر: اگر به حالت نصبی یا جرّی هم پاسخ داده شود، پذیرفته می‌شود).